

ПУБЛІЧНЕ ПРАВО. ПОЛІТИКА В СФЕРІ БОРОТЬБИ ЗІ ЗЛОЧИННІСТЮ

Бодунова О.М., Лямзіна О.В.

ЦИФРОВІЗАЦІЯ ОРГАНІВ ДЕРЖАВНОЇ ВЛАДИ ЯК ЗАХІД ЗАПОБІГАННЯ КОРУПЦІЙНОЇ ЗЛОЧИННОСТІ В УКРАЇНІ

УДК: 343.92

Актуальність теми. В нашій державі протидія корупції вважається одним із найважливіших завдань. Корупцією, з прийняттям незалежності України, є первинна загроза етнічній безпеці, непорушності та економічному зростанню, яка підриває конституційні принципи, спотворює та розхитує політичну організацію та довіру суспільства до державної влади, розвінчує ринкові засоби розвитку конкуренції та сприяє розквіту чималим правопорушенням. Дана інформація дає змогу дійти висновку, що дана тематика потребує широкого дослідження та визначення заходів щодо її подолання.

Постановка проблеми. Корупція є одним з найбільш небезпечніших соціально-правових та соціально-політичних явищ для кожного суспільства та держави, яке враховуючи соціально-політичні, демографічні та психологічні особливості людей, повністю пов'язане з соціальними подіями кожного соціуму. Наведене явище підриває авторитет державної влади, знецінює основні принципи демократичних держав, завдає величезної політичної та економічної шкоди країні, гальмуючи цим самим її розвиток.

Корупція існує майже у кожних економічних та політичних системах держави. Одним з основних завдань кожної держави та державної політики є створення чинних систем протидії корупції, які даватимуть змогу виявляти підстави її виникнення, відвернення настання її наслідків та притягнення осіб до відповідальності. Але, будучи пов'язаною з механізмами державного управління, вона вважається певним механізмом неправомірного використання суспільства, тим самим означає привласнення посадовими

особами власності та інших цінностей шляхом отримання влади [3, с. 5-6].

Метою статті є виявлення основних проблем протидії корупції в Україні, аналіз протидії корупції та визначення основних підстав виникнення корупції в державних органах, дослідження новітніх заходів із протидії корупції в системі державної влади, виявлення основних проблем та встановлення шляхів реформування системи забезпечення протидії корупції в Україні.

Аналіз останніх досліджень і публікацій. Дослідженню основних передумов, обставин, причин, які дозволяють розвиватися корупції у різних сферах суспільства, засад та основних заходів запобігання корупції присвячені наукові праці таких авторів, як: С. Лазаренко, Я. Морозов, О. Сахань, О. Гулак, В. Курило, Л. Дубчак, К. Жданюк, А. Іваниця, К. Сімаков, В. Валіна, В. Лауніко-ніс, М. Будовій [3-7]. Не зважаючи на велику кількість наукових досліджень, багато питань з даної теми наразі залишаються дискусійними та недостатньо висвітленими.

Виклад основного матеріалу. За всі роки незалежності України корупція з'явилася на всіх рівнях державного управління, починаючи від вищих органів державної влади, закінчуючи обласними і районними державними адміністраціями, а також в багатьма іншими сферами життєдіяльності суспільства, що призвело:

- до руйнування влади;
 - негативного впливу на соціально-економічний розвиток нашої держави;
 - підриває репутацію країни серед всіх інших держав;
 - знищує основні засади демократичної та правової держави
- [4, с. 159].

Термінова проблема необхідності запобігання й плідної протидії корупції вже давно і твердо досягнена на всіх рівнях привселюдного управління державою. Продовж останніх років в Україні було впроваджено достатню кількість інституційних антикорупційних реформ та законів, надано рекомендації різних науковців, котрі вивчають проблему корупції. Втім корупційні процеси наразі не гальмуються, адже даним явищем уражені органи, які зобов'язані перешкоджати її поширенню [4, с. 159].

Дослідниками стверджується, що одним з найважливіших елементів посилення якості роботи державної системи є дієва протидія корупційним злочинам, до складу якої входить запобігання їх вчиненню. На думку зарубіжних науковців, необхідність технологічного процвітання державних службовців та їх структурних підрозділів є найважливішою [5].

Верховенство права, як одне з найголовніших правових засад запобігання корупції у сфері управління, спрямоване на домінування в нашому суспільстві правопорядку, виключення зловживання службовими та посадовими особами, а також наданими їм правами та повноваженнями. Відповідно до ст. 19 Конституції України «органи державної влади, органи місцевого самоврядування та всі їх посадові особи повинні діяти лише в межах своїх повноважень, на підставі та у спосіб, які прямо передбачені Конституцією та законами України». Отже, сміливо можна вважати що, вихід за межі таких повноважень характеризується як корупційний прояв [4].

Загалом антикорупційні закони, прийняті Верховною Радою України та десять антикорупційних рухів уряду, свідчить про те, що в Україні загалом створена досить ефективна антикорупційна база, на сьогоднішній день здійснюються заходи у сфері запобігання корупції. Але, поряд з деякими органами державної влади, органи місцевого самоврядування дедалі більше залучаються в корупційні явища, чим стають поживним середовищем для організованої злочинності, а й іноді докладають зусиль створити в своїх межах організовані злочинні групи.

Наявність корупційних процесів органах державної влади в Україні тягне за собою настання дуже тяжких наслідків. Їх настання може призвести не тільки до знищення української демократії та державності в цілому, а й взагалі Україна може стати «не придатною» державою на міжнародній арені, тобто буде нецікавою для співпраці з іншими країнами [6].

Однією з ключових організаційних засад запобігання корупції у сфері публічного управління наразі є цифровізація, тобто багатогранний процес переходу нашого соціуму на цифрові технології, котрий стосується абсолютно всіх сфер суспільної життєдіяльності. В контексті вдосконалення державного управління,

перехід на цифрові технології має один з першочергових напрямків, чим повинен вплинути на вдосконалення різних суспільних галузей. Тобто, «цифрові» технології в Україні – це один із головних напрямків реформування управління державою.

На сьогодні день Україна вже має похвальні приклади використання цифрових технологій у сфері державних закупівель тощо. Забезпечуючись підтримкою з боку держави, цифровізація сприяє розвитку відкритого інформаційного товариства, як одного зі суттєвих чинників розвитку демократичної держави, зростання робочих місць для громадян, підвищення продуктивності праці та якості життя в Україні [7].

За останні роки на території України було розроблено десятки законопроектів, що певною мірою стосуються даної сфери цифрових та інформаційних комунікаційних технологій.

17 січня 2018 року Розпорядженням Кабінету Міністрів України була затверджена Концепція розвитку цифрової економіки та суспільства України на 2018- 2020 роки, яка закріпила, що «при цілісних та безперервних державних підходах цифрові технології будуть запроваджувати:

- розвиток доступного інформаційного суспільства;
- підвищення продуктивності;
- покращення економічного зростання;
- підвищення якості життя громадян України.

У даному Розпорядженні також встановлюється, що реалізація зазначеної Концепції відкриє можливість для:

- підвищення результативності державного управління, шляхом спрощення державних процедур з управління;
- зменшення адміністративних витрат;
- застосування новітніх методів у державному управлінні;
- збільшення якості адміністративних послуг та відкритий доступ до них;
- забезпечення проведення контролю за продуктивністю діяльності органів української державної влади, а також органів місцевого самоврядування;
- забезпечення найвищого ступеня відкритості інформації, щодо діяльності органів державної влади, органів місцевого самоврядування;

- надання можливості усім громадянам, різноманітним суспільним організаціям приймати участь у підготовці проектів рішень, які вводяться на кожному рівні державного управління;
- зменшення рівня корупційної діяльності та тінізації економічних процесів [1].

Протягом 2020 року Національним агентством з питань запобігання корупції було запроваджено Антикорупційну стратегію, яка була розрахована на 2020-2024 роки. Дана Стратегія визначає головні напрямки майбутнього вдосконалення цілісної системи запобігання та протидії корупційній діяльності, а також найбільш основних сфер її подолання.

Згідно з результатами аналізу стану корупції на території України станом на 2020 рік, Національним агентством у зазначеній Стратегії було висвітлено головні засади антикорупційної політики на 2020–2024 роки:

- поліпшення функцій держави та органів місцевого самоврядування. Тобто, позбавлення органів повноважень їх повноважень, непостійне припинення реалізації недостатньо ефективних повноважень та відсторонення усіх випадків втілення функцій одним й тим самим органом, що характеризуються корупційними ризиками;

- цифрове перетворення реалізації повноважень державних органів, абсолютна прозорість їхньої діяльності та відкритість даних для всіх бажаючих;

- створення законних та найбільш зручних способів задоволення потреб суспільства;

- створення стимулюючого ефекту для суб'єктів суспільних правовідносин, який полягає у невідворотності відповідальності за пов'язані із корупційною діяльністю правопорушення;

- утворення суспільної ненависті до корупції та запровадження культури порядності та шаноби до верховенства закону [9].

Наступним етапом стало затвердження 17 листопада 2021 року Розпорядження на засіданні Кабінету Міністрів України «Про схвалення Стратегії здійснення цифрового розвитку, цифрових трансформацій і цифровізації Системи управління дер-

жавними фінансами до 2025 року та затвердження плану заходів щодо її реалізації» [2].

Із затвердженням даної Стратегії на просторах інтернету з'явилась інформація про висловлення позиції Голови Волинської обласної державної адміністрації щодо її ефективності. Він зазначив, що «Цифрове перетворення державних послуг в нашій державі набирає великих обертів та є позитивним явищем, тому що запровадження відкритих, прозорих, чітких, автоматизованих через смартфон та простих для всіх електронних послуг – це не лише безкомпромісно новий порядок організації як виробництва, так і обслуговування в різних сферах країни та самому державному управлінні. Зазначене явище допомагає зниженню впливу суспільного фактору, а також корупційної складової, при наданні різноманітних державних послуг, підвищуючи їхню якість та ефективність та покращуючи людське життя, навчання, роботу і відпочинок [8].

Згідно з пунктами Стратегії здійснення цифрового розвитку, цифрових трансформацій і цифровізації Системи управління державними фінансами наразі створено:

1. Єдиний веб-портал, який дає змогу слідкувати за використанням публічних коштів. Зазначено, що у 2020 році, з метою підвищення ефективного державного контролю щодо витрат бюджетних коштів уповноваженими на це установами Державної аудиторської служби, буде надано розширений доступ до сервісів даного веб-порталу.

2. Веб-портал, за допомогою якого громадяни зможуть слідкувати за інформацією щодо витрат розпорядників та одержувачів державних бюджетних коштів та інформування суспільства про планування і виконання бюджетів України.

Також зазначена Стратегія зазначає очікувані результати досягнення своєї стратегічної цілі. До таких результатів належать:

- збільшення рівня допомоги середнього строкового бюджетного проектування, надаючи особам, які користуються електронними засобами, зручне користування у роботі з інформаційною системою;

- збільшення дієвості та оперативності проведення бюджетного процесу в державі;

- підвищення продуктивного використання бюджетного капіталу шляхом підвищення дієвості верифікації державних розрахунків;
- перехід усіх платників податків до використання онлайн-каналів, скорочення кількості прогалин під час заповнення податкових декларацій, а також появи для громадян Єдиного веб-порталу електронних послуг і його мобільного додатку;
- встановлення ризиків, що значно спростує та пришвидшить процедуру аналізу даних, а також зменшить витрати власного робочого часу, який кожен приділяв проведенню перевірок посадових осіб та платників податків;
- створення нового процесу урядового фінансового контролю, створення багаторівневих заходів із здійснення контролю в операційних та управлінських процесах, систематична оцінка їх ефективності [2].

Висновки. Здійснивши аналіз наукових досліджень сучасного стану рівня проявів корупційної діяльності в Україні та аналізу нормативно-правової бази України, досвіду її реалізації, можна сказати, що наразі, в нашій державі існують неабиякі проблеми в антикорупційній діяльності. Запровадження різноманітних Стратегій не досконально покращує становище в країні та не до кінця мінімізує корупційні ризики у діяльності органів державної влади.

Погоджуючись з практичними працівниками відмітимо, що цифрова трансформація державних послуг в Україні набирає обертів. Адже впровадження доступних і простих електронних послуг – це не лише принципово нова система організації виробництва й обслуговування у різних сферах, у тому числі й в державному управлінні. Цифровізація сприяє зменшенню впливу людського фактору та корупційної складової в ході надання державних послуг, підвищує їх якість та оперативність задля покращення життя, роботи, навчання та відпочинку українців. Усі державні послуги повинні бути прозорими, чіткими та автоматизованими через смартфон чи комп'ютер [8].

Загалом, говорячи про напрями подолання корупційної діяльності на території України, можна назвати такі основні складові

ві державної діяльності, які могли б покращити сучасний стан в країні. До них належать:

- вияв саме політичної волі щодо подолання корупції в Україні;
- ефективна співпраця антикорупційних органів один між одними, поступова цифровізація державних та приватних структур;
- ліквідація прогалин та упущень українського антикорупційного законодавства;
- щоденне вдосконалення цифрових технологій, як основи сталого добробуту нашої держави, покращення життя, навчання та роботи українців.

1. *Про схвалення Концепції розвитку цифрової економіки та суспільства України на 2018-2020 роки та затвердження плану заходів щодо її реалізації: Розпорядження Кабінету Міністрів України від 17 січня 2018 року № 67-р. URL: <https://www.kmu.gov.ua/ua/npas/proshvalennya-koncepciyi-rozvitku-cifrovoyi-ekonomiki-ta-suspilstva-ukrayini-na-20182020-rokita-zatverdzhennya-planu-zahodiv-shodo-yiyi-realizatsiyi> (дата звернення: 10.01.2022).*
2. *Про схвалення Стратегії здійснення цифрового розвитку, цифрових трансформацій і цифровізації Системи управління державними фінансами до 2025 року та затвердження плану заходів щодо її реалізації: Розпорядження Кабінету Міністрів України від 17.11.2021 р. № 1467-р.*
3. *Гаращук В. М. Актуальні проблеми боротьби з корупцією в Україні: монографія. В. М. Гаращук, А. О. Мухатаєв. Хакрів: Право, 2010. 144 с.*
4. *Сахань Олена, Морозов Я. Правові та організаційні засади запобігання корупції у сфері публічного управління України. Вісник Національного юридичного університету імені Ярослава Мудрого. 2021. № 4 (51). С. 158-178.*
5. *Гулак О. В., Курило В. І., Дубчак Л. М. До питання про шляхи подолання корупції в Україні. Право та державне управління. 2021. № 1. С. 196-201*
6. *Жданюк К., Іваниця А. Корупція як один із злочинів в діяльності публічної влади. Актуальні питання юриспруденції: теоретичний та практичний виміри: матеріали Четвертої Міжнародної науково-практичної конференції (Суми, 23 квітня 2020 року). Суми, 2021. 198 с.*

7. Сімаков К. І., Валіна В. Г., Лауніконіс В. П., Будовій М. Ю. *Особливості державного управління в умовах цифрової трансформації України. Економічний вісник Донбасу № 1(63), 2021. С. 179-185.*
8. *Цифровізація державних послуг – це оперативність, нова якість, зменшення впливу людського фактору та корупційної складової.* URL: <https://voladm.gov.ua/new/cifrovizaciya-derzhavnih-poslug-ce-operativnist-nova-yakist-zmenschennya-vplivu-lyudskogo-faktoru-ta-korupciynoyi-skladovoyi-yuriy-pogulyayko/> (дата звернення: 10.01.2022)
9. *Засади державної антикорупційної політики в Україні на 2020-2024 роки (Антикорупційна стратегія). Національне агентство з питань запобігання корупції. Київ, 2020.*

Бодунова О.М., Лямзіна О.В. Цифровізація органів державної влади як захід запобігання корупційної діяльності в Україні.

Стаття присвячена дослідженню розвитку корупції в Україні, виявленню основних проблем та аналіз її протидії, визначенню основних підстав виникнення корупції в державних органах та заходам запобігання корупційної злочинності в Україні. Встановлено, що цифровізація є багатограним процесом, який впроваджує цифрові технології в усі сфери життя, підвищує ефективність державного управління в результаті спрощення управлінських процедур, забезпечує здійснення контролю за діяльністю органів державної влади та забезпечує високий ступінь доступності інформації про загальну діяльність органів державної влади. Наразі, Україна вже має позитивні випадки використання цифрових технологій. Забезпечуючись підтримкою з боку держави, державних органів, цифровізація сприяє розвитку відкритого інформаційного товариства, як одного зі суттєвих чинників розвитку демократичної держави, зростання робочих місць для українських громадян, підвищення продуктивності праці та якості життя в Україні в цілому. Дослідивши законодавство України, за останні роки на території України було виявлено десятки розроблених законопроектів, що певною мірою стосуються даної сфери цифрових та інформаційних комунікаційних технологій. За допомогою таких законопроектів, наша держава змогла здійснити перехід усіх платників податків до використання онлайн-каналів, здійснити розвиток доступного інформаційного суспільства, застосувати нові методи державного управління, покращити економічне зростання країни, підвищити якість життя громадян України, скоротити кількість прогалин під час заповнення податкових декларацій, а також створити для громадян Єдиний веб-портал електронних послуг і його мобільного додатку. Цифровізація сприяє появі доступних і простих електронних послуг – є принципово новою системою організації виробництва й обслуговування у різних сферах, у тому числі й в державному управлінні. Вона сприяє зменшенню впливу людського фактору та корупційної складової в ході надання державних послуг, підвищує їх якість та оперативність задля покращення життя, роботи, навчання та відпочинку українців.

Ключові слова: корупція, основні засади запобігання корупції, заходи протидії корупції, цифровізація органів державної влади.

Bodunova O.M., Liamzina O.V., Digitization of public authorities as a measure to prevent corruption in Ukraine.

The article is devoted to the study of corruption in Ukraine, identifying the main problems and analysis of its counteraction, determining the main causes of corruption in government agencies and measures to prevent corruption in Ukraine. It has been established that digitalization is a multifaceted process that introduces digital technologies in all spheres of life, increases the efficiency of public administration by simplifying administrative procedures, ensures control over the activities of public authorities and provides a high degree of information on general government activities. At present, Ukraine already has positive cases of using digital technologies. Provided with the support of the state and government agencies, digitalization promotes the development of an open information society as one of the essential factors in the development of a democratic state, growth of jobs for Ukrainian citizens, productivity and quality of life in Ukraine as a whole. Examining the legislation of Ukraine, in recent years in Ukraine, dozens of draft laws have been identified that to some extent relate to this area of digital and information communication technologies. With the help of such bills, our state was able to transition all taxpayers to use online channels, develop accessible information society, apply new methods of public administration, improve economic growth, improve the quality of life of Ukrainian citizens, reduce the number of gaps when filling out tax returns, as well as to create a single web portal of electronic services and its mobile application for citizens. Digitalization contributes to the emergence of affordable and simple electronic services - is a fundamentally new system of organization of production and services in various fields, including public administration. It helps to reduce the impact of the human factor and the corruption component in the provision of public services, improves their quality and efficiency to improve the life, work, study and recreation of Ukrainians.

Key words: corruption, basic principles of corruption prevention, anti-corruption measures, digitalization of public authorities.